

Strazburg, 6.2.2018.
COM(2018) 65 konačna verzija

**SAOPŠTENJE KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, SAVETU I
EVROPSKOM EKONOMSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I KOMITETU
REGIONA**

Kredibilna perspektiva proširenja i pojačano angažovanje EU sa Zapadnim Balkanom

KREDIBILNA PERSPEKTIVA PROŠIRENJA I POJAČANO ANGAŽOVANJE EU SA ZAPADNIM BALKANOM

Predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker je u svom **govoru o stanju Unije 2017. godine**, ponovo potvrdio evropsku budućnost zemalja Zapadnog Balkana:

„Ako želimo više stabilnosti u našem susedstvu, moramo održati kredibilnu perspektivu proširenja za Zapadni Balkan. Jasno je da, tokom trajanja mandata ove Komisije i Parlamenta neće biti daljeg proširenja. Nijedan kandidat trenutno nije spreman. Ali vremenom Evropska unija će brojati više od 27 članica. Kandidati za pristup moraju vladavini prava, pravdi i osnovnim pravima dati najveći prioritet u toku pregovora.“

Šefovi država ili Vlada država članica EU su, nedavno, u zaključcima predsednika Evropskog saveta u martu 2017. dosledno podržali evropski put regiona:

„Evropski savet [...] potvrdio je svoju nedvosmislenu podršku evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana. Pozdravljajući napredak, koji su ostvarile zemlje u regionu, Evropski savet naglašava da EU ostaje posvećena i angažovana na svim nivoima, kako bi pružila podršku u sprovođenju reformi i projekata usmerenih ka EU.“

Zapadni Balkan je **deo Evrope**, geografski okružen državama članicama EU. Narodi EU i regiona imaju zajedničko nasleđe, istoriju i budućnost definisanu zajedničkim mogućnostima i izazovima. EU je dugi niz godina snažno angažovana u regionu. Na Evropskom savetu u Solunu 2003. godine EU je podržala budućnost regiona kao sastavnog dela EU.

Od tada, evropska perspektiva regiona pomogla je zemljama u postizanju ukupnih političkih i ekonomskih reformi uz poboljšane demokratske procese. Vizna liberalizacija i, u velikoj meri poboljšana regionalna saradnja podstiču otvorenija društva. 2016. godine ukupna trgovina regiona sa EU iznosila je više od 43 milijardi evra, što predstavlja povećanje od 80% od 2008. godine i značajni potencijal za dalji rast. Kompanije EU su takođe najveći investitori na Zapadnom Balkanu, sa preko 10 milijardi stranih direktnih investicija u regionu u poslednjih pet godina. Povezanost i međuzavisnost regiona sa Evropskom unijom je bila evidentna tokom migrantske krize. Zemlje regiona sve više, na globalnoj sceni, deluju u svojstvu partnera.

Čvrsta, zasnovana na zaslugama, perspektiva za članstvo u EU za Zapadni Balkan **je u samom političkom, bezbednosnom i ekonomskom interesu Unije**. To je geostrateška investicija u stabilnu, snažnu i ujedinjenu Evropu zasnovanu na **zajedničkim vrednostima**. To je moćno sredstvo za promovisanje demokratije, vladavine prava i poštovanja osnovnih prava. Kredibilna perspektiva pristupanja je **ključni pokretač transformacije** u regionu i na taj način se naša kolektivna integracija, bezbednost, prosperitet i socijalno blagostanje povećava. Ostaje od suštinskog značaja za podsticanje pomirenja i stabilnosti.

Pored toga, politika proširenja EU mora biti sastavni deo veće strategije za jačanje Unije do 2025. godine, koju je predsednik Juncker izneo u svom govoru o stanju Unije u septembru 2017. godine. To je **investicija u bezbednost, ekonomski rast i uticaj kao i u sposobnost EU** da štiti svoje građane.

Međutim, **naša Unija mora postati jača i čvršća, pre nego što postane veća**. Zbog toga će, u skladu sa Mapom puta za ujedinjenu, jaču i demokratsku Uniju¹, Komisija tokom ove godine predstaviti niz inicijativa usmerenih na poboljšanje demokratskog, institucionalnog i političkog okvira Unije do 2025, a na osnovu postojećih ugovora. Konkretno, ove inicijative će obuhvatiti predloge za poboljšanje efikasnosti u okviru donošenja odluka EU, unapređenjem glasanja preko kvalifikovane većine u oblastima kao što su spoljna politika ili pitanja unutrašnjeg tržišta.

Do tog datuma EU bi mogla imati više od 27 članica. Pregovori o pristupanju su već u toku sa Crnom Gorom i Srbijom. Uz snažnu političku volju, sprovođenje realnih i održivih reformi, i definitivno rešavanje sporova sa susedima, ove zemlje bi potencijalno mogle biti spremne za članstvo 2025. godine. Ova perspektiva je izuzetno ambiciozna. Da li će se ostvariti, u potpunosti zavisi od objektivnih zasluga i rezultata svake zemlje.

Sve zemlje Zapadnog Balkana moraju hitno udvostručiti svoje napore, sprovesti vitalne reforme i dovršiti svoju političku, ekonomsku i društvenu transformaciju, uključivanjem svih zainteresovanih strana iz političkog spektruma i civilnog društva. Pridruživanje EU je mnogo više od tehničkog procesa. To je generacijski izbor koji se zasniva na osnovnim vrednostima koje svaka država mora da prihvati i uključi u spoljnu i regionalnu politiku i obrazovne školske programe za decu.

Zemlje Zapadnog Balkana sada imaju **istorijsku priliku** da čvrsto i nedvosmisleno svoju budućnost vežu za Evropsku uniju. Moraju da postupaju odlučno. Pristupanje je i ostaće proces zasnovan na zaslugama u zavisnosti od objektivnog napretka svake zemlje. Zemlje mogu dostići ili prestići jedna drugu u zavisnosti od ostvarenog napretka.

Komisija je spremna da pripremi preporuke za otvaranje pregovora o pridruživanju sa Albanijom i Bivšom Jugoslovenskom Republikom Makedonijom, na osnovu ispunjenih uslova. Uz trajne napore i angažman, Bosna i Hercegovina bi mogla da postane kandidat za pristupanje. Kosovo*, kada to dopuste objektivne okolnosti, ima mogućnost za postizanje održivog napretka kroz sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i ostvarivanje napretka na putu ka EU.

Svakodnevni život na Zapadnom Balkanu treba postepeno približiti životu unutar Evropske unije. Na kraju, građani žele da žive u državama koje su prosperitetne i ravnopravne, u kojima je vladavina prava jaka a korupcija iskorenjena. Ova Strategija utvrđuje kako uz povećanu podršku EU, uključujući i kroz učešće u određenim politikama i programima Unije, zemlje Zapadnog Balkana mogu ostvariti koristi od povećane stabilnosti i prosperiteta koji će zauzvrat omogućiti napredak u njihovim putevima ka EU.

¹ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/roadmap-factsheet-tallinn_en.pdf

* Ova oznaka ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti UN i mišljenjem MSP-a o proglašenju nezavisnosti

I. KREDIBILNA PERSEKTIWA PROŠIRENJA ZAHTEWA KREDIBILNE NAPONRE I REFORME NA ZAPADNOM BALKANU²

Zemlje Zapadnog Balkana će biti u mogućnosti da pristupe Evropskoj uniji kada se ispune kriterijumi iz člana 49. Ugovora o Evropskoj uniji, uključujući i kriterijume iz Kopenhagena. Iako nijedna zemlja trenutno ne ispunjava kriterijume, region je prošao dug put od kraja devedesetih. Sve u svemu, značajan napredak je ostvaren kako u reformama, tako i u prevazilaženju razarujućeg nasleđa rata i sukoba. Međutim, **kako bi zemlje ispunile sve uslove za članstvo i ojačale svoje demokratije, neophodne su sveobuhvatne i ubedljive reforme u ključnim oblastima**, a naročito u oblasti vladavine prava, konkurentnosti i regionalne saradnje i pomirenja.

Prvo, **vladavina prava** se mora značajno ojačati. Trenutno zemlje pokazuju jasne elemente „zarobljenosti države“, uključujući veze sa organizovanim kriminalom i korupcijom na svim nivoima vlasti i uprave, kao i veliku umešanost u javne i privatne interese. Sve ovo podstiče osećaj nekažnjavanja i nejednakosti. Postoji i široko političko uplitanje i kontrola medija. Vidljivo osnaženo i nezavisno pravosuđe i odgovorne vlade i uprave su od suštinskog značaja za postizanje potrebnih, trajnih društvenih promena.

Drugo, kritični delovi **regionalnih ekonomija** su nekonkurentni, sa previše nepotrebnog političkog uplitanja i nerazvijenim privatnim sektorom. Nijedna zemlja Zapadnog Balkana se trenutno ne može smatrati funkcionalnom tržišnom ekonomijom niti ima sposobnost da se nosi sa konkurentskim pritiskom i tržišnim snagama u Uniji. I pored ostvarenog napretka u reformama, mnoga strukturna pitanja su ostala nerešena, što zauzvrat utiče na tržište rada, a naročito na zapošljavanje mladih.

Treće, još uvek postoje važni **bilateralni sporovi** između zemalja u regionu koje tek treba rešiti. EU neće prihvatiti da uvede ove sporove i nestabilnost koju oni mogu podrazumevati. Definitivna i obavezujuća rešenja moraju se naći i sprovesti pre pristupanja zemlje.

Na kraju, ali ne i najmanje važno, **pridruživanje EU je izbor**. Potreban je politički i društveni konsenzus i podrška srca i umova ljudi. Kod lidera ne sme postojati dvosmislenost u pogledu toga gde pripada Zapadni Balkan i u pogledu pravca kojim se kreće. Ovo je neophodno kako bi se obezbedila i održala podrška njihovih i građana EU i mora se odražavati u obraćanju lidera i dosezanja do građana.

Relevantni putevi zemalja Zapadnog Balkana ka EU su praćeni različitim inicijativama, poput Berlinskog procesa,³ sektorskih platformi kao što su energetska i transportna zajednica, kao i regionalnim akterima, kao što je Savet za regionalnu saradnju.

Sada je na vlastima zemalja da, uz podršku društava, preuzmu odgovornost i ispune dobro poznate uslove za pristupanje. Da bi ambiciozni, najbolji scenario postao realnost, **sada treba preduzeti mere**. Na kraju, građani regiona će proceniti da li su njihove vlade spremne i sposobne da ispune svoje evropske ambicije.

²Komisija će usvojiti redovno saopštenje o politici proširenja EU zajedno sa sveobuhvatnim izveštajima o zemlji u aprilu 2018. godine.

³ Najnoviji samit u okviru ovog procesa održan je u Trstu u julu 2017. godine.

1. Vladavina prava, osnovna prava, upravljanje

Sprovođenje reformi u oblasti **vladavine prava, osnovnih prava i dobrog upravljanja** ostaju najvažnije pitanje za Zapadni Balkan. To je takođe ključni kriterijum na osnovu koga će EU proceniti prospekte ovih zemalja. Ovaj region mora mnogo snažnije i verodostojnije prihvatiti osnovne vrednosti EU. Nepoštovanje ovih vrednosti takođe predstavlja odvracanje od investicija i trgovine. Jačanje vladavine prava nije samo institucionalno pitanje. Zahteva i društvenu transformaciju.

Nezavisnost, kvalitet i efikasnost sudskog sistema se moraju osigurati. Nezavisnost pravosuđa i pojedinačnih sudija je od suštinskog značaja za obezbeđivanje pravičnosti, kao i za održavanje odgovornosti izvršne i zakonodavne vlasti. Ovo je preduslov za svako demokratsko društvo, zasnovano na vladavini prava, kao i za ekonomski razvoj tog društva.

Zemlje moraju iskoreniti **korupciju** bez kompromisa. Snažne i nezavisne insitucije su presudne za sprečavanje i suzbijanje korupcije i sprovođenje efikasnijih istraga i krivičnih gonjenja, što dovodi do pravosnažnih sudskih **presuda koje se izvršavaju** i uključuju **odvracajuće sankcije**. Specijalizovane tužilačke strukture za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala i pravosudne organe bi trebalo značajno ojačati. Ovde treba obuhvatiti raspodelu posebnih jedinica policije tužilaštvima. Treba preduzeti i sprovoditi mere kao što je rasprodaja nezakonito stečene imovine, gubitak prava na javnu funkciju, strožija pravila usaglašavanja za javne službenike, dostupne informacije i žalbeni mehanizmi za građane.

Zemlje takođe moraju uspostaviti snažan okvir za sprečavanje korupcije. Potrebna je veća transparentnost u upravljanju javnim sredstvima, naročito u svim fazama **javne nabavke**, oblast koja je posebno podložna korupciji. Na Zapadnom Balkanu je bilo nekoliko primera poverljivih postupaka za nabavku robe i određeni broj velikih ugovora koji su dodeljeni bez javnog tendera. Postojali su navodi o postojanju politički povezanih lokalnih podugovarača i nedozvoljenih plaćanja. Zemlje bi trebalo da značajno povećaju transparentnost, konkurentnost i pravičnost tendera za javne nabavke, ograniče upotrebu poverljivih postupaka i uvedu zaštitne mere kojima se isključuje politički uticaj na ponuđače. Korišćenje transparentne, javno dostupne **e-nabavke** treba u potpunosti uvesti. Time bi građanima trebalo da se omogući jasan uvid u načine trošenja poreskih sredstava, od početnog tendera do konačnog izvršenja ugovora. Ključna je i odgovornost rukovodstva i kultura interne kontrole u javnim institucijama.

Podrška **organizovanom kriminalu** na Zapadnom Balkanu ostaje jaka, u smislu trgovine ljudima, droge i oružja ili rizika od kriminalne infiltracije političkog i ekonomskog sistema. Vlasti moraju efikasnije **razbiti kriminalne mreže i njihove ekonomske osnove**, sistematičnije koristiti finansijske istrage i primenjivati **ciljna sredstva** kao što su zamrzavanje prihoda stečenih izvršenjem krivičnih dela, konfiskacija trećoj strani, premeštanje tereta dokazivanja u pogledu držanja određenih vrsta sredstava, konfiskacija imovine stečene izvršenjem krivičnih dela bez presude, radi rešavanja neobjašnjivog bogatstva, zahtevi za potpunim otkrivanjem vlasništva za preduzeća i poboljšana pravosudna saradnja. Potrebno je hitno postići **konkretne i održive rezultate u borbi protiv korupcije, pranja novca i organizovanog kriminala**.

Osnovna prava su u velikoj meri sadržana u zakonodavstvu zemalja Zapadnog Balkana, ali je potrebno učiniti više, kako bi se osiguralo da se u praksi u potpunosti primenjuju. Potreban je poseban fokus, kako bi se zaštitila sloboda izražavanja i nezavisnost medija kao stuba demokratije. Odlučni naponi su potrebni za zaštitu manjina i borbu protiv diskriminacije,

naročito u odnosu na Rome - za koje je potrebna snažna promocija socijalne inkluzije - i LGBTI zajednice. Treba osigurati ravnopravnost žena i muškaraca i rešavati pitanje nasilja u porodici.

Jačanje funkcionisanja **demokratskih institucija** je od suštinskog značaja. To uključuje obezbeđivanje konstruktivnog dijaloga širom političkog spektruma, posebno u okviru **skupština**. Potrebno je da Vlada opoziciji osigura mogućnost za potpuno ostvarivanje njene uloge. Dok angažovanje opozicije u demokratskom procesu mora biti konstruktivno. Izbori trebaju biti slobodni i pravični, a preporuke misija za posmatranje izbora propisno primenjene. Pravila za javno i privatno **finansiranje političkih partija** takođe zahtevaju suštinsku reformu.

Reforma javne uprave je presudna u jačanju upravljanja na svim nivoima. To podrazumeva poboljšanje kvaliteta i odgovornosti uprave, povećanje profesionalizma, depolitizaciju i transparentnost, kako u zapošljavanju tako i u otpuštanju, veću transparentnost u upravljanju javnim finansijama i bolje usluge za građane. Potrebno je pronaći i odgovarajuću ravnotežu između centralne, regionalne i lokalne uprave.

Vlade, zainteresovanim stranama, treba da osiguraju aktivno učešće u procesu reformi i kreiranja politike, na primer, kroz uspostavljanje **inkluzivnog strukturisanog dijaloga o prioritetima reforme** uz uključivanje osnaženog civilnog društva. Zbog toga je podsticajno okruženje za organizacije civilnog društva od suštinskog značaja.

Sve ove reforme ostaju u središtu puta regiona ka EU. Samo će se postizanjem opipljivih i održivih rezultata dostići potreban kredibilan momentum.

2. Jačanje ekonomije

Region Zapadnog Balkana ima značajan **ekonomski potencijal**. Stope rasta su veće u odnosu na EU i Zapadni Balkan postaje sve zanimljivije tržište za robu i usluge EU i pomenuto tržište postepeno postaje deo evropskih lanaca vrednosti. Zahvaljujući Sporazumima o stabilizaciji i pridruživanju, stepen ekonomske integracije sa Unijom je već sada na dosta visokom nivou.

Međutim, potrebni su **dalji naponi** kako bi se povećala konkurentnost ekonomija Zapadnog Balkana, kako bi se rešila visoka stopa nezaposlenosti, posebno među mladima, kako bi se povećao prosperitet i stvorile poslovne prilike, posebno za lokalne igrače. Snažnije ekonomije zasnovane na veštinama će takođe pomoći u ublažavanju postojećeg „odliva mozgova“, pretvarajući ga u „cirkulaciju mozgova“. Daljom modernizacijom regionalnih ekonomija privući se privatne investicije EU i povećaće se potražnja Zapadnog Balkana za robom i uslugama EU. Neophodne strukturne reforme trebaju biti podržane odgovarajućim ekonomskim i fiskalnim politikama.

Ekonomije u regionu se suočavaju sa mnogim **strukturnim slabostima**, neefikasnim i rigidnim tržištima, niskom produktivnošću, ograničenim pristupom finansijama, nejasnim imovinskim pravima i složenim regulatornim okruženjem, što dovodi do niske konkurentnosti i visoke nezaposlenosti. Sve u svemu, nivoi investicija i stope rasta su nedovoljni da bi značajno smanjili razlike sa EU. Ekonomski razvoj dodatno otežava duboko ukorenjena siva ekonomija. Učešće države i nepotrebno političko mešanje u ekonomiju i dalje su visoki, dok su politike konkurencije i druge odgovarajuće politike još uvek nedovoljno razvijene. Sprovođenje strukturnih reformi navedenih u Programima ekonomskih reformi mora biti rigoroznije. Merama, koje se bave socijalnim izazovima i strukturnom nezaposlenošću, se mora dati prioritet. Proces privatizacije se mora sprovoditi uz potpunu transparentnost. Kao prioritet, potrebno je reformisati preduzeća u državnom vlasništvu i rešiti problem korupcije.

Potencijal za rast i konkurentnost i dalje otežavaju slabosti u vladavini prava i loše funkcionisanje institucija.

Uspješna ekonomska integracija unutar regiona i sa EU će biti moguća samo uz ojačanu **povezanost**. Previše obaveza iz regionalnih sporazuma još nije ispunjeno. Države se u potpunosti moraju pridržavati Sporazuma o energetske zajednici i Sporazuma o transportnoj zajednici i propisa EU relevantnih za zajedničko Evropsko vazduhoplovno područje, kojima su se zemlje obavezale na usvajanje pravnih tekovina EU o energetici i transportu, kao i srodnih standarda (npr. za životnu sredinu i konkurentnost) pre pristupanja.

Region takođe treba da osigura da su postojeći sporazumi i obaveze operativni, na primer u kontekstu Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini, koji treba reformisati kako bi se bolje rešile potrebe regiona. Usvajanje Višegodišnjeg akcionog plana za razvoj regionalnog ekonomskog područja, dogovoren sa liderima Zapadnog Balkana u julu 2017, je obećavajuće: njegova primena će dodatno ojačati trgovinu, investicije i mobilnost u regionu i između regiona i EU. Pomoći će integraciji u evropske i svetske lance vrednosti i promovisanju digitalizacije ekonomija u regionu. Takođe će pomoći ubrzanom razvoju preduzeća, veština, istraživanja, inovacija i pametnog rasta.

3. Primena pravila i standarda EU

Osnovna pitanja, kao što su vladavina prava, osnovna prava, jačanje demokratskih institucija, reforma javne uprave, kao i ekonomski razvoj i konkurentnost ostaju ključni prioriteti u procesu proširenja. Oni čine osnovu osiguranja svake države članice, koja teži pristupanju, da ima potrebne administrativne i pravosudne kapacitete da pravilno primenjuje pravila i standarde EU, ne samo u zakonu već i u praksi.

Ostaje još mnogo toga da se uradi kako bi se postigla usklađenost sa pravnim tekovinama EU, uspostavile ili izgradile srodne institucije i osigurao kapacitet za sprovođenje, bilo u smislu pravila jedinstvenog tržišta, socijalne politike, energetike i transporta ili zakonodavstva EU o životnoj sredini.

Ispunjavanjem obaveza koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i drugih sektorskih sporazuma podržaće se pripreme za ispunjavanje zahteva za članstvo u EU. Potrebno je u potpunosti iskoristiti značajnu, dostupnu tehničku pomoć, konkretno, tehničku pomoć u oblasti izgradnje institucija preko Instrumenta za tehničku pomoć i razmenu informacija.

4. Pomirenje, dobrosusedski odnosi i regionalna saradnja – preduslovi za pristupanje

Regionalna saradnja i dobrosusedski odnosi su od ključnog značaja za postizanje napretka određene zemlje na putu ka Evropi. Pored postojećih regionalnih inicijativa, kao što je Regionalni savet za saradnju, formati političke saradnje na najvišem nivou, vođeni regionalnim i nedavnim samitima su obezbedili nove impulse. Ovo se mora dodatno eksploatirati kako bi se nastavilo sa političkom stabilizacijom u cilju stvaranja ekonomskih mogućnosti.

Pored poboljšane saradnje, dalji naponi ka pomirenju su od suštinskog značaja za trajno uspostavljanje mira i osiguranje trajne stabilnosti u regionu. Potrebno je još vremena kako bi rane iz 1990-ih zacelile. Međutim, 25 godina kasnije vreme je za rešavanje otvorenih pitanja sa novom energijom. Sve zemlje moraju nedvosmisleno da se obavežu, i rečju i delom, na

prevazilaženje nasleđa prošlosti, postizanjem pomirenja i rešavanjem otvorenih pitanja pre njihovog pristupanja EU.

Regionalna saradnja, dobrosusedski odnosi i pomirenje ne mogu biti nametnuti spolja. Lideri iz regiona **moraju da preuzmu potpunu odgovornost** i budu primer. Moraju da izbegavaju i osuđuju sve izjave ili aktivnosti koje bi mogle da podstaknu međuetničku tenziju i da se aktivno suprotstavljaju govorima inspirisanim nacionalizmom. Nema mesta „zapaljivoj retorici“ u EU, a još manje glorifikaciji ratnih zločinaca na bilo kojoj strani. Proces **tranzicione pravde** je nepotpun. Postojeća osetljiva pitanja, kao što je rešavanje predmeta ratnih zločina, uključujući potpunu saradnju sa Mehanizmom za međunarodne krivične sudove i kosovskim posebnim komorama, sudbinu nestalih lica, izbeglica i interno raseljenih lica, kao i identifikaciju i uklanjanje preostalih nagaznih mina u regionu, moraju biti hitno rešena.

Ulozi **obrazovanja** se mora dati veći prioritet, posebno u smislu podsticanja veće tolerancije, promovisanja evropskih vrednosti i jačanja kohezije društva. Zapadni Balkan mora da ulaže više u mlađe generacije, buduće građane EU i da im pruži perspektivu za budućnost, a ne prošlost. Saradnja u oblasti **kulture** sa i u okviru regiona takođe treba da se poboljša.

Politika proširenja EU nastavlja da „izvozi stabilnost“. Stoga, EU ne može i neće da „uvozi“ **bilateralne sporove**. Odgovarajuće strane moraju hitno da reše te sporove. Postizanje ovog cilja će biti olakšano atmosferom dobrosusedskih odnosa, ali će takođe biti i lakmus test toga koliko su ti odnosi stabilni. U slučajevima da granični sporovi nisu bilateralno rešeni, strane trebaju bezuslovno da dostave spor **obavezujućoj, pravosnažnoj međunarodnoj arbitraži**, čiju bi presudu obe strane u potpunosti primenile i poštovale pre pristupanja i koja bi bila uzeta u obzir prilikom pripreme Ugovora o pristupanju. Komisija će posebnu pažnju posvetiti procesu rešavanja ovih sporova i pružati podršku po potrebi. Sve zemlje moraju se uzdržavati od zloupotrebe otvorenih pitanja u procesu pridruživanja EU. Kao stvar načela, zemlje predvodnice na putu ka EU imaju strateški interes da budu zagovornice, a ne da stoje na putu težnjama njihovih suseda. Zemlje u regionu su međusobno zavisne jedna od druge i brže će napredovati ako jedna drugoj pomažu na tom putu.

Bez efikasne i sveobuhvatne **normalizacije odnosa Beograda i Prištine** kroz dijalog uz posredstvo EU, ne može da postoji trajna stabilnost u regionu. Sveobuhvatni, pravno obevezujući dokument se mora hitno postići i od suštinskog je značaja za Srbiju i Kosovo u cilju njihovog napredovanja na putu ka EU.

5. Naredni koraci zemalja Zapadnog Balkana na njihovom putu ka EU

U narednim godinama, sve zemlje Zapadnog Balkana imaju priliku da napreduju na svojim putevima ka EU, na osnovu svojih zasluga i brzinom kojom postižu iste. Crna Gora i Srbija su trenutno predvodnice u procesu i sledeći poddeo ilustruje preostale prekretnice na njihovim putevima. Albanija i Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija ostvaruju značajan napredak na putu ka EU i Komisija je spremna da pripremi preporuke za otvaranje pregovora o pristupanju, na osnovu ispunjenih uslova. Nakon prijema sveobuhvatnih i kompletnih odgovora na njen Upitnik, Komisija će početi sa pripremom mišljenja o zahtevu Bosne i Hercegovine za članstvo. Uz trajne napore i angažman, Bosna i Hercegovina može da postane kandidat za pridruživanje. Kosovo, sprovođenjem Sporazuma o stabilizaciji, ima priliku za postizanje održivog napretka i pridruživanje i ostvarivanje napretka na putu ka EU, kada to dozvole objektivne okolnosti. Kosovo će takođe ostvariti koristi od postizanja definitivnog sporazuma o normalizaciji odnosa sa Srbijom.

5.1 Indikativna ilustracija koraka potrebnih za završavanje procesa pridruživanja u perspektivi do 2025. godine za Crnu Goru i Srbiju

Ovaj odeljak utvrđuje ključne korake i uslove u pregovorima o pristupanju u pogledu moguće perspektive u 2025. godini. Ova ilustracija je samo indikativna i zasnovana je na najboljem scenariju. Ne podrazumeva automatizaciju, proces je i ostaće objektivna i zasnovana na zaslugama. Odeljak služi za ilustraciju koliko brzo prethodno utvrđene transformacije, reforme moraju da budu usvojene i sprovedene kako bi se ovaj scenario ostvario. Svaka zemlja će biti ocenjena nezavisno, po sopstvenoj zaslugi u skladu sa ostvarenim napretkom u ispunjavanju utvrđenih zahteva.

➤ Ispunjavanje prolaznih merila:

Od vitalnog je značaja veći fokus na ispunjavanje **prolaznih merila u oblasti vladavine prava**. Ove zahteve i uslove je Komisija jasno izrazila u svojim redovnim izveštajima. Lideri zemlja se sada moraju snažnije baviti postojećim izazovima i uz jasniju posvećenost. U slučaju Srbije, prolazna merila koja se odnose na normalizaciju odnosa sa Kosovom (Poglavlje 35) moraju biti ispunjena, a sveobuhvatni, pravno obavezujući dokument o normalizaciji odnosa se mora hitno zaključiti.

➤ Definicija zajedničkih stavova EU u ključnim političkim oblastima:

Komisija će pripremiti Saopštenje koje će sadržati **procene uticaja budućeg pristupanja** na ključne političke oblasti kao što su poljoprivreda, kohezijska politika i budžet. Ovo će omogućiti državama članicama da definišu zajedničke stavove EU za pregovore o relevantnim poglavljima uz potpuno razumevanje mogućih uticaja, kao i da definišu sve tranzicione mere. Primena načela slobodnog kretanja radnika u novim državama članicama je pitanje koje brine i građane EU i građane Zapadnog Balkana. Priroda tranzicionih mera u ovoj oblasti će stoga biti rešena u pregovorima. U slučaju Srbije, potrebno je ostvarivanje značajnijeg napretka u pogledu sprovođenja sveobuhvatnog, pravno obavezujućeg dokumenta o normalizaciji odnosa sa Kosovom.

➤ Završni pregovori:

Kada se ispune sva završna prolazna merila u smislu svih poglavlja, uključujući i kredibilne i održive rezultate sprovođenja reformi, posebno u oblasti vladavine prava, države članice će tokom međuvladine konferencije biti u poziciji da **zatvore sveukupne pregovore**. Ovo bi zahtevalo stalan, nepovratni napredak u agendi reformi. U slučaju Srbije, neophodno je ostvariti sprovođenje sveobuhvatnog, pravno obavezujućeg dokumenta o normalizaciji odnosa sa Kosovom, koji bi odražavao konsolidaciju potpune normalizacije odnosa.

➤ Potpisivanje ugovora o pristupanju:

Kada zemlja ili zemlje završe pregovore, **Ugovor o pristupanju** se može potpisati, nakon mišljenja Komisije i saglasnosti Evropskog parlamenta i odluke Saveta, o prijemu novih država članica.

➤ Pristupanje:

Kada se završi ratifikacija Ugovora o pristupanju u svim državama članicama i u pristupajućoj zemlji ili zemljama, uzimajući u obzir odgovarajuće nacionalne ustavne uslove, onda se **može ostvariti pristupanje**.

II. KREDIBILNA PERSPEKTIVA PROŠIRENJA – ZAHTEVA PODRŠKU EVROPSKE UNIJE

Perspektiva proširenja Zapadnog Balkana je pre svega u rukama samih zemalja. Sa svoje strane, EU mora da ostane kredibilna, čvrstog stava i pravična, tokom nadogradnje svojih politika kako bi bolje podržala proces transformacije u regionu. Takođe, mora da ispuni svoje obaveze u isto vreme kao i Zapadni Balkan – to je u strateškom interesu Evrope.

U odeljku u daljem tekstu, zajedno sa Akcionim planom iz aneksa, utvrđuje se niz vodećih inicijativa koje predstavljaju značajno poboljšanje angažovanja EU sa zemljama Zapadnog Balkana, u zajedničkom interesu. Ove inicijative će zahtevati konkretnu podršku evropskih institucija, kao i država članica EU.

Politika proširenja EU i proces stabilizacije i pridruživanja, kao i sredstva i instrumenti koje obezbeđuju, ostaju osnova za podršku Zapadnom Balkanu. Komisija će nastojati da obezbedi poboljšanu koordinaciju svih relevantnih aktivnosti, zajedno sa drugim zainteresovanim stranama, uključujući međunarodne finansijske institucije i dalje promoviše regionalnu odgovornost, što je od suštinskog značaja za ostvarivanje napretka u regionu.

EU treba da poboljša politički angažman sa Zapadnim Balkanom, fokusirajući se na oblasti od zajedničkog interesa, kao što su pravosuđe i unutrašnji poslovi, uključujući bezbednost i borbu protiv organizovanog kriminala, ekonomiju i jedinstveno tržište, energetska, transportna i digitalna politiku, socijalnu politiku, obrazovanje, istraživanje i inovacije, kao i spoljne poslove i odbranu.

Saradnja u ovim oblastima bi se podržala povećanim učešćem Zapadnog Balkana u **neformalnim savetima**, kao i redovnim **kontaktima na ministarskom nivou**. Komisija će, sa svoje strane, prema potrebi, uključiti Zapadni Balkan u **tehničke odbore i radne grupe Komisije**. Nakon samita Zapadnog Balkana u Sofiji u maju 2018. godine, lideri iz EU trebaju da nastave da saraduju sa kolegama na Zapadnom Balkanu, uključujući i na nivou samita.

Relevantne interne politike EU i programe finansiranja treba dalje proširiti na Zapadni Balkan i obezbediti podršku kako bi zemlje Zapadnog Balkana bolje iskoristile postojeće učešće u ovim programima i mrežama EU.

Komisija će unaprediti svoju tehničku pomoć zemljama Zapadnog Balkana kako bi im pomogla da usklade svoje zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU i osiguraju njegovu delotvornu primenu u praksi. Takođe će se omogućiti i **razmene sa administracijama** u regionu i dalje će se olakšati **formati "ljudi ljudima"**, kao što su lokalna partnerstva između opština širom regiona sa onima u zemljama EU.

Da bi se zajednički interes u jačanju naše bezbednosti održao, strukturni dijalozi o Zajedničkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici/Zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici se trebaju proširiti i produbiti uz povećani doprinos misija i operacija EU širom sveta sa pojedinačnim partnerima, po potrebi, dalje učešće u akcijama koje se odnose na hibridne pretnje, obaveštajne poslove, prostorna pitanja i reformu sektora odbrane i sigurnosti. U tom kontekstu, zemlje Zapadnog Balkana moraju ubrzati usklađivanje svojih politika sa stavovima spoljnih politika EU, uključujući i restriktivne mere. Pristupanje EU je izbor, a od zemlja koja teži pristupanju se zahteva deljenje načela, vrednosti i ciljeva koje Unija promoviše u svom susedstvu i šire i usklađivanje politika sa zajedničkim spoljnim i bezbednosnim politikama.

1. Ojačana podrška vladavini prava

Potrebno je intenzivirati napore za usmeravanje reforme vezane za vladavinu prava u regionu, kako bi se podržali ambiciozni koraci koje same zemlje trebaju da preduzmu. Sredstva razvijena tokom pregovora sa Crnom Gorom i Srbijom u okviru poglavlja o vladavini prava trebalo bi takođe koristiti u drugim zemljama Zapadnog Balkana kao podsticaj za rano

usvajanje ključnih reformi. Ovo će uključiti analizu zakonodavstva i prakse u ovoj oblasti, što će dovesti do **uspostavljanja detaljnih akcionih planova** kojima se daje prioritet ključnim pitanjima i blisko praćenje sprovođenja i postizanja konkretnih rezultata.

Povećani doprinos država članica i stručnjaka u podršci i stvaranju pritiska u sprovođenju reformi donosi veliku korist. Trebaju se izvršiti detaljnije procene vladavine prava, a **savetodavne misije se**, nadovezujući se na iskustvo prethodnih savetodavnih misija, **proširiti na ceo Zapadni Balkan**. Praćenje sprovođenja i izvršenja reformi trebalo bi da se poboljša, uključujući kroz sistematičnije stručne preglede zasnovane na slučajevima, koje je organizovala Komisija uz učešće stručnjaka država članica. U oblasti ozbiljne korupcije i organizovanog kriminala treba uvesti praćenje ispitivanja. Trebaju se izraditi pokazatelji sprovođenja reforme. Napredak u reformi pravosuđa mora biti meren efektivnošću pravde koju sistem pruža svojim građanima i preduzećima.

Pregovarački okviri za Crnu Goru i Srbiju stavljaju poseban naglasak na potrebu da se reforme vladavine prava razmatraju na početku pregovora. Komisija **preporučuje veću upotrebu prednosti predviđenih u pregovaračkim okvirima**. Shodno tome, potrebno je značajno poboljšanje vladavine prava, a posebno konkretnih rezultata u reformi pravosuđa i u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala pre nego što se tehnički razgovori o drugim poglavljima pregovora o pristupanju mogu zatvoriti.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **jačanje vladavine prava** na Zapadnom Balkanu.

2. Jačanje angažovanja u oblasti bezbednosti i migracija

Ojačana **strateška i operativna saradnja** između EU i zemalja Zapadnog Balkana u pogledu **bezbednosti**, uključujući **relevantne agencije**, je ključna za efikasno rešavanje postojećih pretnji po bezbednost i terorizam koje utiču na Uniju i region Zapadnog Balkana. Takođe treba poboljšati saradnju na sprovođenju zakona i razmenu informacija na nacionalnom i regionalnom nivou među partnerima iz Zapadnog Balkana.

Na nivou EU u toku je sprovođenje aktivnosti za pružanje pomoći u izgradnji kapaciteta Zapadnog Balkana i olakšavanje međunarodne policijske i pravosudne saradnje za borbu protiv pretnji koje proizlaze iz organizovanog kriminala i terorizma, uključujući radikalizaciju koja vodi do nasilnog ekstremizma, izazov stranih terorističkih boraca i trgovinu vatrenim oružjem i eksplozivom. Ovaj angažman bi trebao biti dodatno ojačan, zasnovan na uspešnim inicijativama u oblasti bezbednosti i borbe protiv terorizma i trebao bi biti podržan tekućim dijalogom o bezbednosnoj politici između Unije i Zapadnog Balkana. Partneri Zapadnog Balkana trebali bi - ad hoc - biti blisko povezani sa relevantnim diskusijama o bezbednosnoj politici koje se odvijaju unutar EU.

Agencije EU ⁴, uz podršku Interpol-a, će biti pozvane da ostvare svoju istaknutu ulogu u unapređenju strateške i operativne policijske i pravosudne saradnje, uključujući i imenovanje oficira za vezu Europol-a u regionu i dalje promovisanje zajedničkih istražnih timova. Nakon uspostavljanja potrebnih standarda za zaštitu podataka, trebalo bi privesti kraju potpisivanje sporazuma sa Eurojust-om.

⁴ Agencija Evropske unije za saradnju u oblasti sprovođenja zakona (Europol), Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (EBCGA), Evropska jedinica za pravosudnu saradnju (Eurojust), Agencija Evropske unije za obuku organa za sprovođenje zakona (Cepol)

Jačanje angažovanja u borbi **protiv terorizma i radikalizma** trebalo bi da uključi jačanje strateških, zakonodavnih i institucionalnih kapaciteta u partnerskim zemljama, na osnovu posvećenih dijaloga za borbu protiv terorizma i zajedničkih akcionih planova i nastavljanja angažovanja stručnjaka za borbu protiv terorizma na Zapadnom Balkanu. Saradnja bi trebala biti unapređena u okviru interne i eksterne bezbednosne veze uz pomoć agencija EU i Interpola, uključujući razmenu informacija o stranim terorističkim borbama i proširenje podrške Mreže za podizanje svesti o radikalizaciji na Zapadni Balkan. Potrebno je obezbediti koherentnost i sinergiju mera putem Inicijative Zapadnog Balkana za borbu protiv terorizma.

Operativnu saradnju u borbi protiv različitih vrsta **organizovanog kriminala**, u kontekstu ciklusa politike treba proširiti i uključiti Zapadni Balkan. Posebna pažnja će biti posvećena pružanju veće proširene podrške izgradnji kapaciteta u oblasti **sajber-bezbednosti i borbe protiv sajber-kriminala**. Poboľjšaće se i saradnja sa relevantnim agencijama EU, kao što su Europol, Evropska agencija za mrežnu i informatičku bezbednost.

Istovremeno, neophodno je dodatno unaprediti stratešku i operativnu saradnju sa Zapadnim Balkanom u **oblasti migracija i upravljanja granicama**. Ovo podrazumeva osiguranje pristupa međunarodnoj zaštiti, deljenje relevantnih informacija (kao što su analize rizika), poboljšanje granične kontrole, osiguranje efikasne primene politika readmisije i vraćanja i borbe protiv nezakonite migracije i krijumčarenja migranata. Takođe je neophodno jačanje međunarodne i regionalne saradnje (uključujući agencije EU⁵ i odgovarajuće službenike za vezu u regionu), kao i dalje konsolidovanje kapaciteta za upravljanje granicom i migracijama.

Komisija stoga predlaže nastavak procesa zaključivanja sporazuma o statusu Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu sa partnerima Zapadnog Balkana, koji obezbeđuju jasan pravni okvir i zaštitne mere za ostvarivanje bliže operativne saradnje. Ovo treba da obuhvati mogućnost raspoređivanja i sprovođenja zajedničkih operativnih aktivnosti nadležnih nacionalnih organa država članica EU i zemalja Zapadnog Balkana zajedno sa Evropskom agencijom za graničnu i obalsku stražu. Podjednako je bitno produbljivanje regionalne saradnje i jačanje razmene informacija između Unije i Zapadnog Balkana u ovoj oblasti.

Da bi se pratile različite mere koje trebaju preduzeti agencije EU u vezi sa zemljama Zapadnog Balkana, Komisija ima za cilj uspostavljanje i koordinaciju **međuagencijske radne grupe EU**, u skladu sa njihovim mandatima.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **jačanje angažovanja u oblasti bezbednosti i migracija** na Zapadnom Balkanu.

3. Podrška socio-ekonomskom razvoju

Investiranje u Zapadni Balkan predstavlja investiranje u Evropu. Investicije će se povećati samo ako se ojača ekonomsko upravljanje i sprovode strukturne reforme za povećanje konkurentnosti. Mere u daljem tekstu služe za podržavanje ovog cilja, povećanje rasta i stvaranje novih radnih mesta, posebno za mlade u regionu. **Investicioni okvir za Zapadni Balkan** koji se finansira kroz Instrument za pretpristupnu pomoć će sve više biti u središtu podsticajnih investicija u regionu. U tom smislu, on će biti proširen u cilju daljeg privlačenja i koordinacije investicija bilateralnih donatora i međunarodnih finansijskih institucija. Predviđeno je povećanje finansiranja u oblasti transporta, energetike, socijalnog sektora,

⁵ Rad navedenih agencija je relevantan kao i rad Evropske kancelarije za podršku azilu

životne sredine i razvoja privatnog sektora, uključujući i digitalnu ekonomiju. Da bi se socio-ekonomski razvoj u regionu povezao sa investicionim prioritetima Unije, Komisija ima za cilj **da značajno podstakne pružanje garancija** u okviru Investicionog okvira za Zapadni Balkan kako bi se privukle privatne investicije u regionu, u potpunoj komplementarnosti sa postojećim inicijativama. U pogledu sledećeg višegodišnjeg finansijskog okvira, Zapadni Balkan takođe treba biti adekvatno obuhvaćen mogućim budućim spoljnim kreditnim aranžmanima.

Regionalno ekonomsko područje je suštinski korak za unapređenje ekonomske integracije između EU i Zapadnog Balkana i podsticanje atraktivnosti regionalnog tržišta. Komisija će nastaviti da podržava razvoj međuregionalne ekonomske integracije mobilisanjem svoje ekspertize za pružanje pomoći u sprovođenju Akcionog plana Regionalnog ekonomskog područja, posebno u oblastima obuhvaćenim *pravnim tekovinama* EU.

Iako je trgovina između EU i Zapadnog Balkana u 2016. godini iznosila više od 43 milijarde evra, postoji značajan potencijal za dalji rast. Da bi se ovaj potencijal ostvario, Komisija **će dalje olakšati trgovinu između EU i Zapadnog Balkana**. Ovo će uključiti razvoj programa uzajamnog priznavanja na osnovu Centralnoevropske zone slobodne trgovine i regionalnog ekonomskog područja (npr. ovlašćeni ekonomski operateri). Članstvo u **Svetskoj trgovinskoj organizaciji** je preduslov za pristupanje EU i može podstaći ekonomski rast i značajno investiranje u regionu. Komisija će nastaviti da pomaže Bosni i Hercegovini i Srbiji u procesu pridruživanja Svetskoj trgovinskoj organizaciji.

Razvojem **robustnog privatnog sektora pod rukovodstvom preduzetnika iz regiona i iz EU** bolje će se iskoristiti dinamičnost mladih u regionu i podstaći uzajamno korisna ekonomska integracija. Veze između poslovne zajednice dijaspore u EU i preduzetnika u EU i Zapadnog Balkana će nastaviti da se podstiču preko programa EU za konkurentnost preduzeća i mala i srednja preduzeća. Potrebne su mere kako bi se povećao pristup finansiranju i iskoristio potencijal za rast malih i srednjih preduzeća. U cilju podsticanja preduzetništva i inovacija, Komisija će pokrenuti šemu podrške za prenos tehnologije i **start-up preduzeća** u čitavom regionu i podržati napore usmerene na pametnu specijalizaciju, kao i kružnu ekonomiju. Okvirni programi EU su već dostupni za Zapadni Balkan. Da bi se osiguralo njihovo efektivnije učešće, trebalo bi predvideti dalju integraciju u postojeće mreže znanja u EU, uključujući izgradnju kapaciteta za istraživanje i inovacije. Saradnja se može dalje razvijati u okviru drugih inicijativa, uključujući i makroregionalne strategije EU.

Komisija će raditi na pružanju podrške profesionalizmu i nezavisnosti službenicima za **javnu nabavku** i na jačanju nadzornih mehanizama kako bi se omogućilo praćenje potpunog tenderskog ciklusa. Da bi ovi napori bili efikasni, potrebna je čvrsta politička posvećenost za rešavanje korupcije.

Sprovođenje godišnjeg **programa ekonomskih reformi**, koje Komisija vodi zajedno sa svim zemljama Zapadnog Balkana, predstavlja ključno sredstvo za podršku modernizaciji njihovih ekonomija i postizanje bliže ekonomske koordinacije sa EU. Komisija će ojačati ovo sprovođenje, tako što će ga uskladiti sa postojećim Evropskim semestrom za države članice EU i pružanjem napredne tehničke pomoći.

Evropski stub socijalnih prava odražava načela i prava koja su od suštinskog značaja za pravična i dobro funkcionalna tržišta rada i sisteme socijalne zaštite. Kroz novu **ojačanu socijalnu dimenziju** za Zapadni Balkan, Komisija će podržati politiku zapošljavanja i socijalnu politiku u regionu, podstičući odgovarajuće angažovanje na svim nivoima Vlade, socijalnih partnera i civilnog društva. Ovo će uključiti povećani fokus na **reforme u oblasti**

zapošljavanja i socijalnih reformi kroz veće praćenje relevantnih politika, uključujući u kontekstu programa ekonomskih reformi. Komisija predlaže godišnji sastanak ministara EU-Zapadnog Balkana o socijalnim pitanjima i pitanjima iz oblasti zapošljavanja radi razmene mišljenja. Treba predvideti veću finansijsku pomoć u socijalnom sektoru, konkretno investicije u sektor obrazovanja i zdravstva zbog podrške socijalnoj inkluziji.

Treba obezbediti poboljšanu podršku obrazovanju, posebno **stručnom obrazovanju i osposobljavanju i veštinama**, kao i osposobljavanju nastavnika i predškolskom obrazovanju. Finansiranje u okviru **programa Erasmus +** će biti udvostručeno kako bi se pomoglo još većem broju mladih građana Zapadnog Balkana da studiraju i steknu iskustvo u EU, čime se unapređuje ekonomski razvoj i promovisanje zajedničkih vrednosti. Pilot „Šema mobilnosti“ za učenike i trenere u **stručnom obrazovanju i osposobljavanju** biće uspostavljena u bliskoj saradnji sa zainteresovanim stranama, uključujući Evropsku fondaciju za obuku.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **podršku socio-ekonomskom razvoju** na Zapadnom Balkanu.

4. Povećana povezanost

Unapređivanje povezanosti unutar Zapadnog Balkana predstavlja strateški interes za obe strane. Povećanje transportnih i energetske veza će omogućiti povećanu konkurentnost, ekonomski rast i sigurnost snabdevanja, a istovremeno predstavlja važan preduslov za ekonomsku integraciju unutar Zapadnog Balkana. Ugovor o energetske zajednici i Ugovor o transportnoj zajednici, kao i Zajedničko evropsko vazduhoplovno područje, obezbeđuju napredne regulatorne okvire koje mogu - u kombinaciji sa snažnom političkom saradnjom u regionu - u velikoj meri da olakšaju međuregionalnu povezanost.

Zapadni Balkan geografski okružuju države članice EU i on predstavlja politički prioritet za **povezivanje infrastrukture između EU i Zapadnog Balkana** i ubrzanje razvoja međusobno povezanih transevropskih mreža u oblasti transporta, energetike i digitalnih usluga. Investiranje u infrastrukturne mreže donosi opipljive koristi koje građani i preduzeća jasno prepoznaju u EU i Zapadnom Balkanu. Pored povećanog finansiranja ovih mreža i stvaranja nove garantne šeme za privatne investicije, Komisija će osigurati efikasnije korišćenje postojećih finansiranja preko **Instrumenta za povezivanje Evrope** za zemlje Zapadnog Balkana. Komisija će istražiti mogućnosti za pojednostavljivanje njihovog učešća u narednom višegodišnjem finansijskom okviru.

Energetska zajednica sa Zapadnim Balkanom: Da bi se ojačala **Energetska zajednica EU, sve njene dimenzije** treba proširiti na Zapadni Balkan: podrška energetske sigurnosti, tržišna integracija i energetska tranzicija, uključujući energetske efikasnost i obnovljive izvore energije. U tom kontekstu, svaka zemlja treba da izvrši sve neophodne reforme i usklađivanje politika sa pet stubova Energetske zajednice. Treba podržati izgradnju kapaciteta **energetskog regulatora i operatora prenosnih sistema** na Zapadnom Balkanu kako bi mogli u potpunosti da učestvuju u mrežama na nivou EU. Trebalo bi nastaviti rad na završetku **regionalnog tržišta za električnu energiju** na Zapadnom Balkanu i osigurati integraciju na unutrašnje tržište električne energije EU.

Ka stvarnoj transportnoj zajednici sa Zapadnim Balkanom: Sprovođenje Ugovora o transportnoj zajednici, koji je stupio na snagu 2017. godine, predstavljaće ključni korak ka progresivnoj integraciji regiona na transportno tržište EU. Sporazumi o prioritarnim transportnim koridorima između EU i Zapadnog Balkana u okviru transevropske transportne mreže su već uspostavljeni. Oni sada treba da postanu realnost kako bi se osigurao njihov doprinos povećanju konkurentnosti kontinenta u celini. Pored investicija, prioritet je

usklađivanje sa operativnim standardima EU. To će zahtevati - pored ključnih reformi - poboljšane mere za **uklanjanje administrativnih nedostataka i prepreka na granicama** u cilju promovisanja integrisanih putnih i železničkih operacija. Potrebna je **nova Strategija o železnicama** kako bi se Zapadni Balkan priključio na glavnu mrežu i tržište EU i promovisao otvaranje regionalnog železničkog tržišta. Pored toga, biće potrebni ciljani napori za smanjenje nesrazmerno velikog broja smrtnih slučajeva na putevima kroz novu **Strategiju bezbednosti saobraćaja na putevima**.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **podršku povezivanju** na Zapadnom Balkanu.

5. Pokretanje digitalne agende za Zapadni Balkan

Razvoj **jedinstvenog digitalnog tržišta EU** doprinosi razvoju preduzeća, stvaranju rasta, povećanju produktivnosti, promovisanju inovacija, transformaciji javnih usluga i poboljšanju kvaliteta života građana. Od ključne je važnosti da se Zapadni Balkan uključi u napore EU u pogledu prihvatanja tehnoloških promena, kako bi mogao da ostvari koristi od digitalnih sredstava i osigura prosperitetnu i održivu budućnost za svoje građane.

Zajedno sa partnerima na Zapadnom Balkanu, Komisija će pokrenuti **Digitalnu agendu za Zapadni Balkan**, uključujući i mapu puta koja će omogućiti smanjenje troškova **rominga**. Podrška će biti pružena za **raspoređivanje širokopojsnih mreža** unutar Zapadnog Balkana. Treba razviti **digitalno društvo** i na taj način će biti obezbeđena podrška, konkretno uslugama e-vlade, e-nabavke i e-zdravstva, kao i razvoju **digitalnih veština**. Komisija će podržati izgradnju kapaciteta **u smislu poverenja i bezbednosti i digitalizacije industrije** na Zapadnom Balkanu kako bi se osiguralo da svi sektori imaju koristi od digitalnih inovacija. Ovi napori će biti dopunjeni povećanom podrškom za usvajanje, sprovođenje i primenu **pravnih tekovina EU** u oblasti jedinstvenog digitalnog tržišta.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **digitalnu agendu** za Zapadni Balkan.

6. Podrška pomirenju i dobrosusedskim odnosima

Podsticanje dobrosusedskih odnosa i pomirenja zahteva snažnu odgovornost zemalja Zapadnog Balkana i koje bi pre svega trebale i da ga predvode. Dobrosusedske odnose treba i dalje jačati kroz inicijative regionalne saradnje. Komisija je spremna da nastavi da podržava ovu saradnju, preko agende povezivanja, kroz format ZB6 i inicijative koje okupljaju šefove država i vlade iz regiona ili druge inicijative koje jačaju njihovu odgovornost u pogledu regionalne saradnje.

Komisija će dalje proširiti inicijative za podršku pomirenju, uključujući i one koje se odnose na tranzicionu pravdu i prevazilaženje nasleđe nedavnih sukoba. Nastaviće se podrška radu Mehanizma za međunarodne krivične sudove i Kosovskih posebnih komora. Komisija će takođe, u okviru podsticanja regionalne saradnje istražiti kako na najbolji način unaprediti rad Međunarodnog komiteta za Crveni krst i Međunarodne komisije za nestala lica, kako bi se rešilo pitanje nestalih lica i ispitati koje su moguće mere za smanjenje nesreće od nagaznih mina.

Podrška obrazovanju i potencijalu mladih ljudi na Balkanu od presudnog je značaja za dalji razvoj regiona i preduslov je za mirnu koegzistenciju i pomirenje. Pored obrazovanja,

saradnja će biti povećana i u oblasti **kulture, omladine i sporta**. Delokrug i domet **Regionalne kancelarije za saradnju mladih** biće proširen. Pored povećanja finansiranja u okviru Erasmus +, Komisija će nastaviti da podstiče kulturne veze sa regionom. To će uključiti rad u oblasti zaštite kulturnog nasleđa Zapadnog Balkana i promovisanja njegove kulturne i kreativne industrije.

- Komisija će ove mere uvesti u vodeću inicijativu za **podršku pomirenju i dobrosusedskim odnosima** na Zapadnom Balkanu.

III. PRIPREMA EU ZA PRIHVATANJE NOVIH ČLANICA

1. Institucionalna pitanja

Sama EU treba da obezbedi da će institucionalno biti spremna da prihvati nove države članice kada ispune uslove. **Unija mora postati jača i čvršća, pre nego što postane veća.**

Korišćenje glasanja putem kvalifikovane većine u Savetu predstavlja ključno sredstvo koje omogućava donošenje neophodnih odluka u Evropskoj uniji koju čine 27 država. Da bi se osiguralo efikasno donošenje odluka, biće neophodno zadržati glasanje putem kvalifikovane većine u Savetu barem za političke oblasti u kojima se isto i primenjuje. Komisija će usvojiti saopštenja o mogućnostima daljeg poboljšanja korišćenja glasanja putem kvalifikovane većine u trećem kvartalu 2018. godine.

Biti član Evropske unije znači prihvatanje i promovisanje njenih vrednosti. Prilikom razmatranja budućnosti Evropske unije, potrebno je uspostaviti efektivniji mehanizam kako bi se osiguralo da se mogu preduzeti efektivne mere za rešavanje sistemske pretnje ili sistemskog kršenja ovih vrednosti od strane bilo koje države članice EU. Komisija će predstaviti inicijativu za jačanje primene vladavine prava u Evropskoj uniji u oktobru 2018. godine. Ugovori o pristupanju mogu pružiti pravnu osnovu za takav mehanizam koji bi se uspostavio u okviru Ugovora.

Pristupanje zemalja Zapadnog Balkana **imaće uticaj na postojeće institucionalne aranžmane u EU.** Predlozi za rešavanje ovih institucionalnih pitanja biće potrebni pre okončanja pregovora. Prilikom razmatranja institucionalnih aranžmana za naredno proširenje, treba uzeti u obzir buduće članstvo drugih zemalja Zapadnog Balkana. Konkretno, korišćenje glasanja putem kvalifikovane većine u Savetu predstavlja ključno sredstvo koje omogućava donošenje neophodnih odluka u Evropskoj uniji koju čine 27 država.

Moraju se takođe uspostaviti posebni aranžmani i **neopozive obaveze** kako bi se osiguralo da nove države članice ne budu u mogućnosti da blokiraju pristupanje drugih zemalja kandidata za EU Zapadnog Balkana. Takođe će biti potrebni posebni aranžmani u pogledu nacionalnih jezika budućih država članica.

Pre završetka pregovora o pristupanju, Komisija će obezbediti **procene o tome kako će pristupanje nove države članice uticati na ključne oblasti politike**, kao što su poljoprivreda, kohezioni politika i budžet. To će omogućiti državama članicama da definišu zajedničke stavove EU za relevantna poglavlja uz potpuno razumevanje verovatnog uticaja i preduzmu mere za ublažavanje.

2. Obezbeđivanje finansijskih sredstava za uspešno pristupanje

Instrument za Pretpristupnu pomoć podržava zemlje Zapadnog Balkana u njihovoj pripremi za pristupanje i olakšava regionalnu i prekograničnu saradnju. Između 2007-2017 EU je investirala više od 8,9 milijardi evra u region putem Instrumenta za pretpristupnu pomoć. Za 2018. godinu predviđeno je 1,07 milijardi evra. Finansiranje preko Instrumenta za pretpristupnu pomoć će biti prilagođenije potrebama zemalja. Sprovođenje ove strategije će zahtevati povećanje sredstava. Stoga, Komisija **do 2020. godine** predviđa postepeno **povećanje podrške u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći za Zapadni Balkan**, odnosno, ako je to moguće u okviru fonda predviđenog za preraspodelu sredstava u okviru postojećeg **Instrumenta za pretpristupnu pomoć**.

Uzimajući u obzir naučene lekcije iz prethodnih proširenja, potrebno je uvesti **postepenu i neprekidnu tranziciju** od pretpristupnog statusa do statusa države članice, kako bi se omogućio razvoj potrebnih **kapaciteta za apsorpciju sredstava**. Ovo bi nakon pristupanja trebalo da obuhvati postepeno povećanje sredstava u Višegodišnjem finansijskom okviru Instrumenta pretpristupne pomoći, uz postepeno uvođenje troškova. U praksi ovo znači, da nova država članica nakon pristupanja ne može očekivati izdvajanja finansijskih sredstava EU za pokrivanje troškova, međutim njen pristup sredstvima pretpristupne pomoći će se značajno povećati.

Uslovljavanje vezano za našu bilateralnu pomoć će biti strožije. Povećanjem finansiranja u sadašnjem i narednom Višegodišnjem finansijskom okviru trebalo bi da bude povezano sa napretkom u sprovođenju osnovnih reformi i dobrosusedskih odnosa.

S obzirom na relativno nizak Bruto domaći proizvod i nivo stanovništva u regionu, očekuje se da će uticaj pristupanja zemalja Zapadnog Balkana na budžet EU biti ograničen. Međutim, proširenje Evropske unije donosi troškove i prouzrokuje dodatne rashode za sve države članice. Višegodišnji finansijski okvir odražava političke prioritete EU. Potrebe za pripreme pristupanja moraju se uzeti u obzir u sledeći **Višegodišnji finansijski okvir**, u koji će biti uključene i posebne odredbe o proširenju. Ako su neki kandidati spremni za pridruživanje u periodu trajanja narednog Višegodišnjeg finansijskog okvira, trebalo bi izvršiti **neophodna prilagodavanja**.

3. Komunikacija

Da bi proces pridruživanja bio uspešan, njegove **moćnosti i izazovi** moraju biti jasnije saopštavani u regionu i u EU. Na Zapadnom Balkanu, pre svega su vlade te koje su odgovorne za pružanje adekvatnih informacija građanima i preduzećima i za formiranje nacionalnog konsenzusa u pogledu strateškog cilja.

Na strani Evropske unije, države članice su u obavezi da informišu svoje građane i pruže im činjenice o mogućnostima i izazovima procesa. Komisija će podržati ove napore jačanjem **strateške komunikacije** u zemljama i Uniji i osiguranjem vidljivosti politike proširenja.

III. ZAKLJUČCI

EU je dugi niz godina podržavala evropsku perspektivu Zapadnog Balkana. Budućnost regiona, kao sastavnog dela EU, je u samom **političkom, bezbednosnom i ekonomskom interesu Unije**. Politika proširenja EU je deo šire strategije za jačanje Unije do 2025. godine. Uz snažnu političku volju, sprovođenje realnih i održivih reformi i definitivno rešavanje

sporova sa susedima, Srbija i Crna Gora **bi potencijalno mogle biti spremne za članstvo do tog datuma**. Pristupanje je i ostaće **proces zasnovan na zaslugama** u zavisnosti od objektivnog napretka svake zemlje.

U cilju **ispunjavanja uspostavljenih kriterijuma članstva** i u njihovom interesu, zemlje Zapadnog Balkana trebaju da sprovedu **sveobuhvatne reforme** u ključnim oblastima. **Vladavina prava, osnovna prava i upravljanje** moraju biti značajno ojačani. U oblasti reforme pravosuđa, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala i reforme javne uprave treba ostvariti stvarne rezultate, dok se funkcionisanje demokratskih institucija mora znatno poboljšati. U oblasti ekonomske reforme moraju se rešavati ozbiljne i strukturne slabosti, niska konkurentnost i visoka nezaposlenost.

Sve zemlje moraju nedvosmisleno da se obavežu, i rečju i delom, na prevazilaženje nasleđa prošlosti, postizanjem pomirenja i rešavanjem otvorenih pitanja pre njihovog pristupanja EU, posebno kada su upitanju granični sporovi. Postoji potreba za **sveobuhvatnim i pravno obavezujućim dokumentom o normalizaciji odnosa** između Srbije i Kosova, kako bi obe zemlje mogle ostvariti napredak na evropskim putu.

EU će značajno povećati svoju podršku procesu transformacije na Zapadnom Balkanu. Komisija predviđa **Akcion plan za podršku transformaciji Zapadnog Balkana**, koji je priložen ovoj Strategiji. Uključuje **šest konkretnih vodećih inicijativa** koje se bave specifičnim oblastima od interesa za EU i zemlje Zapadnog Balkana, uključujući i niz novih mera u oblastima koje su u snažnom zajedničkom interesu:

Inicijativa za jačanje vladavine prava: Postojeća pregovaračka sredstva, kao što su detaljni **Akcion planovi**, biće prošireni na sve zemlje Zapadnog Balkana. Procena sprovođenja reformi će se ojačati, uključujući i preko **novih savetodavnih misija u svim zemljama**. Biće obezbeđeno ostvarivanje većih koristi iz **prednosti pregovaračkih okvira** sa Srbijom i Crnom Gorom.

Inicijativa za jačanje angažovanja u bezbednosti i migraciji: Unapređenje zajedničke saradnje u borbi protiv organizovanog kriminala, borbi protiv terorizma i nasilnog ekstremizma, kao i za poboljšanje bezbednosti granica i upravljanje migracijama. U regionu će biti imenovani **oficiri za vezu Europolu; Zajednički istražni timovi** će biti dodatno unapređeni i dok će se sporazum o statusu Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu zaključiti.

Inicijativa za jačanje podrške socio-ekonomskom razvoju: uključiće proširenje **Investicionog okvira za Zapadni Balkan, značajan podsticaj u pružanju garancija za privlačenje privatnih investicija**, podršku start-up-ovima i MSP-ovima i veće trgovinske olakšice. **Ojačana socijalna dimenzija** će imati veći fokus na zapošljavanje i socijalne politike, uz pojačanu finansijsku pomoću za podršku socijalnom sektoru, naročito obrazovanju i zdravstvu. **Udvostručiće se** finansiranje u okviru **Erasmus +**.

Inicijativa za poboljšanje transportne i energetske povezanosti u regionu i sa EU, uključujući i **podršku preko novih investicija**. U zemljama Zapadnog Balkana će se postići delotvornija upotreba „**Instrumenta za povezivanje Evrope**“. Da bi se ojačala **Energetska unija EU** sve njene dimenzije treba proširiti na Zapadni Balkan.

Inicijativa za digitalnu agendu za Zapadni Balkan: uključice mapu puta za olakšavanje smanjenja troškova u „romingu“, podršku raspoređivanju širokopojasnih mreža i razvoj e-uprave, e-nabavke, e-zdravstva i digitalnih veština.

Inicijativa za podršku pomirenju i dobrosusedskim odnosima: uključice podršku tranzicionoj pravdi, nestalim licima i pojačanu saradnju u obrazovanju, kulturi, omladini i sportu i proširenje opsega Regionalne kancelarije za saradnju mladih.

U martu 2018. godine, službe Komisije će sazvati uvodni koordinacioni sastanak sa državama članicama u bliskoj saradnji sa Evropskom službom za spoljne poslove kako bi razgovarali o Akcionom planu i mehanizmima operativne saradnje za njihovo sprovođenje.

Kada ispune neophodne uslove, EU **mora biti spremna** da prihvati nove članice, kako iz institucionalne tako i iz finansijske perspektive. Komisija će pripremiti procene uticaja u ključnim oblastima politike pre pristupanja. Kako bi se obezbedila **adekvatna sredstva za podršku ovoj strategiji** i nesmetana tranzicija u članstvo, Komisija predlaže **postepeno povećanje finansiranja** u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć i osiguranje adekvatnih sredstava u sledećem **višegodišnjem finansijskom okviru** kako bi se omogućila potencijalna pristupanja. Da bi se osiguralo efikasno donošenje odluka, biće neophodno zadržati i razmotriti jačanje glasanja putem kvalifikovane većine u Savetu barem za političke oblasti u kojima se isto i primenjuje. Treba uspostaviti efikasniji sistem za rešavanje sistemskih pretnji ili kršenja vladavine prava u svim državama članicama EU. Komunikacione aktivnosti će biti poboljšane.

Evropska perspektiva Zapadnog Balkana je jasna i nedvosmislena, a uslovi i kriterijumi za članstvo u EU su dobro uspostavljeni. Kroz ovu strategiju, EU će moći **bez predsedana da pruži podršku ovom cilju**. Pred nama je puno posla kako bi dotične zemlje mogle biti u mogućnosti da ispune ove kriterijume. Vlade moraju osigurati inkluzivnije procese reformi u okviru kojih su sve zainteresovane strane i društvo uključeni. Najvažnije, lideri u regionu ne smeju izazivati sumnju u pogledu njihove strateške orijentacije i posvećenosti. Oni su ti koji na kraju moraju preuzeti odgovornost za realizovanje ove istorijske mogućnosti u stvarnosti.

EVROPSKA KOMISIJA

Strazburg, 6.2.2018
COM(2018) 65 final

ANEKS

ANEKS

**SAOPŠTENJA KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, SAVETU I
EVROPSKOM EKONOMSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I KOMITETU
REGIONA**

Kredibilna perspektiva proširenja i pojačano angažovanje EU sa Zapadnim Balkanom

ANEKS

Akcioni plan za podršku transformaciji Zapadnog Balkana	
Glavne aktivnosti	Period
1. Jačanje podrške vladavini prava	
1.1. Podrška izradi detaljnih akcionih planova na Zapadnom Balkanu kojom se rešavaju nedostaci i daje prioritet ključnim pitanjima za usklađivanje postojećeg zakonodavstva i prakse sa standardima EU.	2019-20
1.2. Proširiti savetodavne misije vladavine prava na Zapadnom Balkanu i podstaknuti povećanu podršku stručnjaka zemalja članica.	2019-20
1.3. Poboljšati praćenje reformi kroz sistematičnije misije stručnih pregleda zasnovanih na slučajevima .	2018-19
1.4. Uvesti praćenje ispitivanja u oblasti ozbiljne korupcije i organizovanog kriminala.	2019-20
1.5. Raditi na boljem merenju rezultata u reformi pravosuđa .	2018-19
1.6. Raditi na boljoj primeni uslovljavanja u pregovorima o pristupanju , konkretno osiguranjem da su konkretni rezultati u reformi pravosuđa i borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala postignuti pre nego što se tehnički razgovori o drugim poglavljima mogu zatvoriti.	2018
1.7 Uvođenje podrške Zapadnom Balkanu kroz Evropsku fondaciju za demokratiju u oblasti nezavisnih i pluralističkih medija i civilnog društva.	2018-19
2. Jačanje angažovanja u bezbednosti i migracijama	
2.1. Pojačati zajednički rad u borbi protiv terorizma i sprečavanja nasilnog ekstremizma. Trebalo bi imenovati/uspostaviti ili ojačati nacionalne koordinate i kancelarije za suzbijanje nasilnog ekstremizma i uspostaviti regionalnu mrežu nacionalnih koordinatora, uz podršku Mreže za podizanje svesti o radikalizaciji u EU i regionalnih stručnjaka za borbu protiv terorizma. Biće izrađeni zajednički akcioni planovi za borbu protiv terorizma.	2018-19
2.2. Značajno unaprediti operativnu saradnju sa agencijama EU u borbi protiv međunarodnog organizovanog kriminala , posebno u oblasti trgovine vatrenim oružjem, drogom, krijumčarenja migranata i trgovine ljudima.	2018-19
2.3. Postaviti oficire za vezu Europol a širom regiona.	2019
2.4. Podsticati završetak sporazuma o saradnji sa Eurojust-om .	2019-20
2.5. Unaprediti promovisanje zajedničkih istražnih timova koji uključuju Zapadni Balkan i države članice EU. Ovo bi trebalo da podrazumeva aktivno učešće Eurojust-a i Europol-a, u skladu sa njihovim odgovarajućim mandatima.	2018-19
2.6. Proširiti ciklus politike EU o organizovanom kriminalu u meri u kojoj je moguće uključiti Zapadni Balkan u operativne aktivnosti. Zapadni Balkan će biti pozvan da učestvuje u specifičnim projektima Evropske multidisciplinarnе platforme protiv kriminalnih pretnji i na sastancima Stalnog komiteta za operativnu saradnju u oblasti unutrašnje bezbednosti, uključujući one koji se zajednički održavaju sa Političko-bezbednosnim komitetom, na ad-hoc osnovi kada se razmatraju projekti.	2018
2.7. Povećati podršku u izgradnji kapaciteta u oblasti sajber bezbednosti i borbe protiv sajber kriminala , uključujući saradnju sa Evropskom grupom za obuku i obrazovanje u oblasti sajber kriminala, u cilju učešća u Evropskoj agenciji za mrežnu i informacionu bezbednost.	2018-19
2.8. Unaprediti saradnju u oblasti migracija i upravljanja granicama , ojačati tok strateških i taktičkih informacija u prevenciji i borbi protiv nelegalnih migracija i povratka državljana trećih zemalja, naročito zaključivanjem sporazuma o statusu sa Evropskom agencijom za graničnu i obalsku stražu	2018-19
2.9. Dodatno poboljšati saradnju između oficira za vezu imenovanih od strane država članica EU (Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu) i nadležnih vlasti Zapadnog Balkana.	2018
2.10. Uspostaviti nacionalne koordinacione centre za kontrolu granica u zemljama Zapadnog Balkana povezujući ih, preko regionalne mreže, sa nacionalnim koordinacionim centrima za razmenu informacija sa susednim zemljama članicama.	2019
2.11. Da bi se pratile različite aktivnosti koje treba preduzeti od strane agencija EU, uspostaviti međuagencijsku radnu grupu EU , uz koordinaciju Komisije u čijem je sastavu uključen Europol, Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu, Eurojust, Evropski centar za praćenje droga i zavisnosti i Agencija Evropske unije za osposobljavanje u oblasti	2019

izvršavanja zakonodavstva.	
2.12. Evaluacija Akcionog plana 2015-2019 o nedozvoljenoj trgovini vatrenim oružjem u cilju pripreme njegovog produženja na 2019. godinu, kako bi se efikasnije rešavalo pitanje snabdevanja nelegalnim vatrenim oružjem i velikom količinom oružja.	2018-19
2.13. Prošireni i produbljeni strukturni dijalozi o Zajedničkoj spoljnoj i bezbednosnoj politici/Zajedničkoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici sa Zapadnim Balkanom, uz povećani doprinos misija i operacija EU širom sveta.	2018
2.14. Dalji razvoj učešća u aktivnostima vezanim za hibridne pretnje, obaveštajnu službu, prostorna pitanja i odbrane i reformu sektora bezbednosti.	2018
3. Podrška socijalno-ekonomskom razvoju	
3.1. Investicioni okvir za Zapadni Balkan će se proširiti kako bi se dodatno privukli i koordinisali bilateralni donatori i investicije međunarodnih finansijskih institucija.	2019
3.2. Značajno podržati Investicioni okvir za Zapadni Balkan pružanjem garancija za privlačenje privatnih investicija.	2019
3.3. Ojačati mere za podršku razvoju privatnog sektora , uključujući i šemu podrške start-up-ovima širom regiona i podržati napore usmerene na pametnu specijalizaciju.	2019
3.4. Povećati pristup finansiranju i iskoristiti potencijal rasta malih i srednjih preduzeća.	2018
3.5. Dalje integrisati Zapadni Balkan u postojeće mreže znanja EU i podržavati izgradnju kapaciteta za istraživanje i inovacije radi efikasnog učešća u okvirnim programima EU.	2018
3.6. Mobilisati ekspertizu EU kako bi se podržalo sprovođenje regionalnog ekonomskog područja.	2018
3.7. Olakšati trgovinu između EU i Zapadnog Balkana i u regionu, uključujući izradu programa uzajamnog priznavanja na osnovu Sporazuma o slobodnoj trgovini u centralnoj Evropi i Regionalnog ekonomskog prostora (npr. ovlašćeni ekonomski operateri).	2018
3.8. Nastaviti sa pružanjem pomoći Bosni i Hercegovini i Srbiji u procesu pridruživanja Svetskoj trgovinskoj organizaciji.	2018
3.9. Putem ojačanih dijaloga i aktivnosti dosezanja, povećati pomoć Zapadnom Balkanu u pogledu osiguranja konvergentnosti njihove kontrole izvoza robe dvostruke namene.	2018
3.10. Nastaviti sa jačanjem programa ekonomskih reformi usklađujući ga sa postojećim Evropskim semestrom za države članice EU, jačanjem tehničke pomoći i daljim integrisanjem prioriteta programa ekonomskih reformi i ministarskih smernica politike u programiranje Instrumenta za pretpristupnu pomoć.	2018-19
3.11. Povećati fokus na reforme u zapošljavanju i socijalne reforme kroz pojačano praćenje relevantnih politika i uspostavljanje godišnjeg ministarskog sastanka EU-Zapadni Balkan o ovim pitanjima, koja će se uključiti u programe ekonomskih reformi.	2019
3.12. Obezbediti bolju finansijsku pomoć u socijalnoj oblasti Zapadnog Balkana, uključujući i zdravstvo.	2019-20
3.13. Povećati podršku obrazovanju, posebno pokrenuti pilot projekat za mobilnost u stručnom obrazovanju i osposobljavanju.	2019
3.14. Udvostručiti finansiranje u okviru programa Erasmus +.	2019-20
4. Povećanje povezanosti	
4.1. Podržati povećano iskorišćavanje mogućnosti u okviru Instrumenta za povezivanje Evrope na Zapadnom Balkanu, u skladu sa relevantnim ciljevima makroregionalnih strategija EU.	2018
4.2. Proširiti energetsku uniju EU na Zapadni Balkan: energetska bezbednost, otvaranje tržišta i energetska tranzicija - uključujući energetska efikasnost i obnovljive izvore energije.	2019-20
4.3. Podržati izgradnju kapaciteta i olakšati učešće vlasti i organizacija Zapadnog Balkana u rad mreže energetskog regulatora i operatera prenosnog i distributivnog sistema , posebno Agencije za saradnju energetskih regulatora i Evropske mreže operatera prenosnog sistema.	2018- 19
4.4. Raditi na dovršavanju Regionalnog tržišta električne energije na Zapadnom Balkanu i osigurati da je tržište Zapadnog Balkana integrisano u unutrašnje tržište električne energije EU.	2018-19

4.5 Dalja podrška za stvaranje jedinstvenog regulatornog prostora i efikasnog procesa reforme tržišta električne energije u okviru Ugovora o osnivanju Energetske zajednice .	2018
4.6. Podržati sprovođenje Ugovora o osnivanju transportne zajednice i rad njenog sekretarijata.	2018-19
4.7. Nastaviti sa podsticanjem učešća Zapadnog Balkana na različitim transportnim forumima i sastancima Komiteta za trans-evropsku transportnu mrežu .	2019
4.8. Podržati povećanu konkurentnost kroz povećane mere za uklanjanje barijera na granicama , posebno na integrisanim putnim i železničkim graničnim prelazima.	2018-19
4.9. Podrška novoj strategiji železnice koja će Zapadni Balkan uvesti u glavnu mrežu i tržište EU kroz progresivnu integraciju u Koridor Bliski Istok – Istočni Mediteran i Mediteranski koridor EU.	2018
4.10. Istražiti mogućnost učešća Zapadnog Balkana u evropske agencije za transport .	2018
4.11. Podrška uspostavljanju nove strategije bezbednosti saobraćaja na putevima , uključujući aktivnosti na smanjenju smrtnih slučajeva, uklanjanjem crnih tačaka na putevima.	2018-19
5. Digitalna agenda za Zapadni Balkan	
5.1. Pokrenuti Digitalnu agendu za Zapadni Balkan , uključujući mapu puta koja će omogućiti smanjenje troškova rominga.	2018
5.2. Podržati raspoređivanje širokopoljnih mreža na Zapadnom Balkanu, uključujući integraciju u mrežu kancelarija za širokopoljne usluge.	2018-19
5.3. Podržati razvoj e-vlade, e-nabavke, e-zdravstva i digitalnih veština na Zapadnom Balkanu.	2018-19
5.4. Podržati izgradnju kapaciteta za digitalno poverenje i bezbednost , paralelno sa naporima za unapređenje digitalizacije industrija.	2018-19
5.5. Poboljšati podršku za usvajanje, sprovođenje i primenjivanje pravnih tekovina u oblasti jedinstvenog digitalnog tržišta .	2018-19
6. Podrška pomirenju i dobrosusedskim odnosima	
6.1. Podržati inicijative za podsticanje pomirenja i tranzicione pravde , kao što je uspostavljanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenim na teritoriji bivše Jugoslavije (REKOM).	2018-19
6.2 Podržati borbu protiv nekažnjivosti putem podrške Mehanizmu za međunarodne krivične sudove u cilju produblivanja saradnje između državnih tužilaca i informisanje javnosti i podržati Posebne komore Kosova.	2018-19
6.3 Raditi na postizanju regionalnog rešenja pitanja nestalih lica i uklanjanje nagaznih mina .	2018-19
6.4. Dalja podrška inicijativama pomirenja, uključujući širenje delokruga i dosega Regionalne kancelarije za saradnju mladih i uvođenje međuregionalne šeme mobilnosti.	2018-19
6.5. Poboljšati saradnju u oblasti kulture i sporta , uključujući rad na zaštiti kulturnog nasleđa Zapadnog Balkana, borbu protiv nedozvoljene trgovine kulturnim dobrima i promovisati kulturne i kreativne industrije, uključujući učešće u programu Kreativna Evropa .	2018
6.6. Zemlje Zapadnog Balkana biće u potpunosti uključene u Evropsku godinu kulturnog nasleđa i sve relevantne događaje i inicijative. Pokretanje kulturne rute EU - Zapadni Balkan , koja će obuhvatiti niz događaja kojima se obeležava kulturno nasleđe u svim njegovim oblicima.	2018